

Zărandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB.

APARE SUB CONDUCEREA COMITETULUI:

C. SPOREA, dir. școlii Normale Deva,
I. INDREI protopopul Zărandului,
V. PETRESCU-LIVADEA, inginer de Mine Brad,
I. SÂNTINBREANU, învățător fost rev. școlar.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD.

ABONAMENTE: 80 lei anual, 6 luni 40 lei,
Instituții și bănci 150 lei.
Muncitorii minieri 50 lei.

APARE ÎN FIECARE JOI

REDACTOR RESPONSABIL:
G. E. CAMBER

Mica Antantă își culege roadele pactului încheiat.

Aminteam în rândul trecut că România, datorită diplomației distinsului bărbat de stat Nicolae Titulescu, a încheiat un pact de alianță cu Jugoslavia și Cehoslovacia, că în baza ace-

stei alianțe Mica Antantă devine dintr'odată o putere mare a Europei centrale peste cuvântul căreia puterile centrale nu vor putea trece cu mare ușurință. Și iată că cele anunțate de noi devin o realitate. Căci marile puteri europene dela războiu încoace obicinuiau să considere statele mici ca pe o cantitate neglijabilă, peste capetele cărora puteau discuta și hotări ori ce ar fi convenit intereselor lor politice sau și mai ales economice. Statele mici și puterile centrale înfrânate în războiu n'aveau cuvânt să se pronunțe sau să-și spună părerea. Dar iată că în politica europeană se întâmplă un eveniment neașteptat.

Hitler șeful guvernului german ajuns în fruntea conducerii reușește să încheie în jurul politicii socialiste toate statele germane fărâmițate în tot atâtea republici mai mult sau mai puțin independente. Această încheiere neașteptată constituie un vădit și real pericol pentru puterile mari europene. Acestea întrezăresc în uniunea germană o revizuire a tratatelor de pace dând Europei o nouă configurație politică. Pentru preîntâmpinarea unor surprize neașteptate reprezentanții Angliei și ai Italiei se întâlnesc la Roma și cad de acord asupra a două puncte esențiale: 1, primirea Germaniei în concertul marilor puteri europene și 2, revizuirea tratatelor.

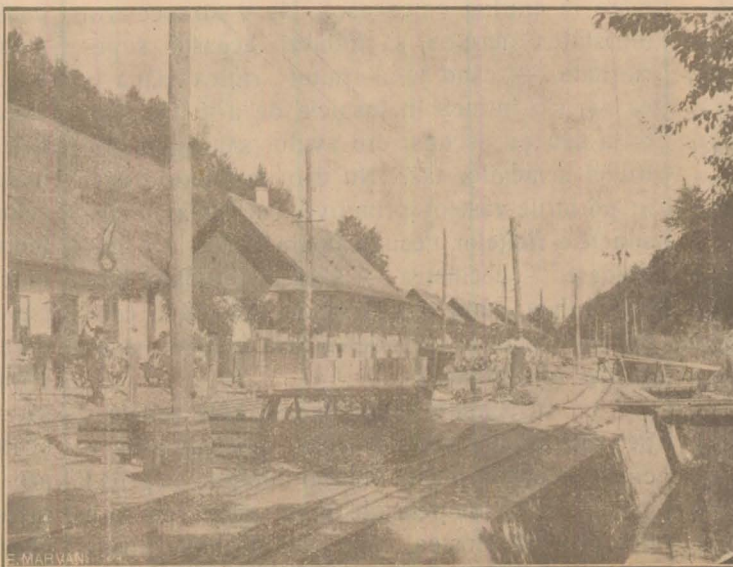
O revizuire a tratatelor ar lovi direct în interesele statelor mici, care s'ar vedea din nou aruncate în voia soartei și a capriciilor statelor mari interesate. În baza aceleiaș conciliațiuni ar avea de suferit și unele dintre puterile mari cum este Franța.

Aceasta n'ar aduce pacea de lungă durată cum o sporează Mussolini și MacDonald, ci din contră ar determina pe cei o sută milioane de oameni al căror teritoriu se discută, să prindă arma cu îndârjire și să-și apere pământul strămoșesc până la ultima picătură de sânge. Aceasta este perspectiva înțelegerii celei noi între statele mari în detrimentul și pe contul statelor mici.

Dar pentru reușita planului italo-britanic era necesară o temporizare, o amânare a discuțiilor care trebuia votată de comisia generală a dezarmării dela Geneva, pentru ca între timp să se poată duce tratative de conciliare cu Germania.

Soarta noastră cea bună și geniul politic al reprezentantului nostru la Geneva, Neculai Titulescu, ne găsește de data asta mai pregătiți decât oricând. Noi nu mai suntem singuri, ne găsim

împreună cu aliatele noastre Jugoslavia și Cehoslovacia într'o strânsă unire sufletească, de cuvântul cărora a trebuit să se țină socoteală.



Vedere din Coloniile Miniere ale soc. de expl. auriferă „Mica”

Astfel când președintele comisiunii generale a dezarmării dela Geneva, d. Henderson, a pus la vot amânarea discuțiilor până după Paști și când conferința întreagă a răspuns prin cea mai impresionantă tăcere. d. N. Titulescu luând cuvântul a spus lapidar: „Iau cuvântul pentru a interpreta tăcerea conferinței ca fiind voința ei de a continua lucrările”. Dl Henderson întreabă conferința dacă sprijină propunerea d lui ministru Titulescu, acesta la rândul său adaugă: „Intervenția mea fiind interpretativă, cer să fiu combătut cu argumente convingătoare, iar nu susținut”. Nimeni nu îndrăznește să se opună cuvintelor d-lui N. Titulescu.

Președintele Henderson propune deci începerea discuției proiectului britanic chiar a doua zi, Vineri. Toți reprezentanții Micii Înțelegeri ridică instan-

taneu mâinile în semn de aprobare. Reprezentanții marilor puteri sânt siliți să-i urmeze. Toată lumea se felicită pentru deciziile luate. Astfel statele mici repurtează prima victorie contra pericolului ce reprezenta pentru ele proiectul Mussolini-MacDonald. În special noi avem tot dreptul să ne mândrim cu acest prim succes care este opera reprezentantului nostru la Geneva. Să ia aminte statele mari că noi nu mai suntem o cantitate atât de negligeabilă încât peste capetele noastre să se poată hotări după bunul plac.

Am spus-o și cu altă ocazie, că noi sântem un popor pașnic, de ordine, vrem liniște înăuntru și în afară. Nu supărăm și nu turburăm pe nimeni. Dar să se știe aici ca și peste graniță că nu permitem nimănui să decidă asupra soartei noastre. Să ia aminte cei care doresc revizuirea tratatelor, că această chestie atât de vitală pentru noi nu se poate tranșa în cabinetul miniștrilor statelor protectoare.

Noi formăm aici în centrul Europei un bloc de granit, Mica Antantă, dar cu brațe vâjnoase de care se va isbi ori ce încercare de rupere a tratatelor și de turburare a liniștei Europene.

C. SPOREA

Insemnări pe marginea unei cărți.

de: Ing. GEORGE MINOVICI

Sunt aproape doi ani — prin Iulie 1931; străbăteam ca simplu turist părțile mai mărginașe ale unui vechiu și strălucit oraș din Scoția: Edinburgh.

La colțul unei străzi privirea îmi fu reținută de fațada unei case cu acel aspect sever și totuși prietenos, care e un farmec special al vechilor locuințe englezești.

În fața casei tradiționala grădiniță, meticulos îngrijită, în care tufe de geranium creșteau în bună vecinătate cu lalele grațioase și cu câteva tulpini de trandafiri, ce înfruntau curajos clima prea umedă pentru ei, a Scoției. Fațada casei învesmântată pe jumătate cu o draperie de ederă acățătoare. În fond, nimic deosebit pentru un englez băștinaș, dar neînchipuit de atrăgător pentru un drumeț venit de pe meleagurile noastre, unde stilul cubist locuințe strămoșești, cu streșină și nelipsitul „cerdac” în față, și chiar stilul așa zis „românesc”, de care s'a făcut prea mult abuz, în cantitate, cât și în calitate.

Făcând aceste reflecții în timp ce eram reținut un moment de farmecul ce se desprindea din înfățișarea discretă și parcă de reculegere, a acestei clădiri, privirea îmi căzu pe o placă, fixată la intrare și care se arăta sfioasă dintr'un cadru viu, de ederă. Pe placă numai aceste cuvinte „Carlyle's House”: „Casa lui Carlyle”.

Nu cred că trebuie multă imaginație cuiva pentru a găsi o apropiere izbitoare între înfățișarea clădirii care-mi reținuse privirea, și caracterul operei adâncului cugetător scoțian. Căci cine nu i-a cetit cel puțin „Cultul eroilor”? Sau n'a auzit măcar de faima geniului său? Sunt nume pentru cari se pare că pământul nu e destul de vast, ca să le piardă ecoul. Și iată de ce nu e de mirare că-mi străfulgeră de odată înaintea ochilor minții, și figura clasică a marelui predicator, și viața lui singuratecă de muncă fără preget și demnitate impunătoare, și înțelepciunea lui profundă pornită din adâncul unei inimi aprinse, cald iubitoare de oameni, și opera lui neasămuită: „Cultul eroilor”, care n'a rămas netradusă nici

într-o limbă civilizată, și în sfârșit — și mai cu seamă — **chintesența** întregii lui cugetări, care a fost atât de fericit cristalizată în trei cuvinte, ca trei pietre unghiulare ale hotarului vastei lui gândiri: **muncă, sinceritate, tăcere.**

Și atunci se înfăptui pentru mine minunea, că un moment mă revăzui din nou pe plaiurile noastre, în mijlocul celor cu cari am trăit sau am pățimit, și-mi dădui seama că sunt unele adevăruri veșnice în timp și în spațiu, că cea ce era o axiomă pe colinele înverzite ale Britaniei îndepărtate de acum cincizeci de ani, își păstrează aceiași valoare înalterată pe plaiurile românești de astăzi.

Dar paralela aceasta merge mai departe, aproape până la identificare, căci Evanghelia unei vieți de **muncă, adevăr și sinceritate**, pe care apostolul Tăcerii a predicat în vremuri de șovăeli morale și de preocupări exclusiv materiale e tot atât de potrivită și folositoare nouă în vremuri ca acela în care trăim.

Munca...

Munca e rugăciune: „Labore est orare“ era admirabilă vorbă a vechilor credincioși. Dar nu! Ar fi prea puțin. Munca adevărată e mai mult; munca adevărată e **religie**. Va rămâne poate chiar ultima religie, căci munca vorbește cu același înțeles pentru toate neamurile, toate rasele, toată suflarea omenească, și poate să-i înfrățească pe toți de o potrivă.

Și când spun „muncă“, spun „muncitor“. Dar cine a făcut un elogiu mai călduros, mai vibrant al muncitorului, — fie el muncitorul ce se trudește cu o unealtă, sau acel ce-și trudește mintea —, dacă nu acel profet al vieții active, care a fost Thomas Carlyle? E o pagină de foc, pe care nu mă pot opri de o reproduce:

„Doi oameni cinstesc, spune el; nu trei. Întâiu pe muncitorul trudit, care cu unealta lui scoasă din pământ, cu greu cucerește pământul și-l face stăpânirea omului. Venerabilă este pentru mine mâna aspră, grosolană, noduroasă, în care stă totuși o virtute isteată, neșters regească, aceia de a purta Sceptra acestei Planete. Venerabilă îmi este și fața aspră, tăbăcită de toate vremurile, mânjită, cu aspra ei inteligență; căci este fața unui **Om** care trăiește omenește. Cu atât îmi ești mai venerabil din pricina grosolăniei tale, cu cât suntem datori să ne fie milă de tine și să te iubim! Frate greu coplesit! Pentru noi s'a încovoiat așa spinarea ta, pentru noi mădulele și degetele tale drepte s'au deformat așa: tu ai fost Sorfașul nostru, pe care au căzut sortii și luptând în bătăliile noastre te-ai slujit așa. Căci și în tine era formă creiată de Dumnezeu dar nu i-a fost dat să se desfășoare; învăluită trebuie să rămână în grosolăniile și desfigurările Muncii: și trupul ca și sufletul tău nu aveau să cunoască libertatea. **Și totuși muncește și trudește-te mai departe: tu îți împlinești datoria, ori ce-ar face alții; tu te trudești pentru ceia ce este neapărat trebuincios: pentru pâinea de toate zilele.**“

„Cinstesc un al doilea om și mai mult încă, pe acela pe care-l vedem trudindu-se pentru **cele neapărat trebuincioase spiritului**; nu pentru pâinea de toate zilele, ci pentru pâinea Vieții. Nu-și împlinește și el datoria silindu-se spre Armonia interioară; revelând-o pe aceasta, în fapte sau vorbe, prin toate străduințele exterioare, fie că sunt înalte, fie că sunt de rând? E cel mai mare dintre toți, când străduința externă și internă sunt una singură: când îi putem zice Artist; nu numai Muncitor pământesc, dar Cugetător inspirat, care cu o Unealtă făcută în cer cucerește cerul pentru noi! Dacă cel sărman și umil se trudește ca să avem hrană, nu trebuie oare ca cel mare și slăvit să se trudească în schimb pentru celălalt ca să aibă Lumină, Conducere, Libertate, Imortalitate? Pe acești doi oameni, în toate treptele lor, îi cinstesc: **tot restul e paiu și pulbere**, pe care vântul poate să-l sufle unde vrea“...

Pentru muncă, trudă, nu e nimenea de plâns, nici chiar cel mai sărac; căci toți trebuie să ne trudim ca să trăim. Nici un muncitor adevărat nu ia munca drept o petrecere; dar viața fără muncă e ca un vis urât...

Un alt geniu în felul său: Regele-soldat Frederic cel Mare, ne-a lăsat moștenire cugetarea: „Când încetezi a mai munci, ești cu un picior în groapă“.

Și acum iată-ne ajunși la al doilea unghiul al cugetării apostolului nostru: **Sinceritatea.**

Spre cinstea neamului nostru, iată o caracteristică care nu ne lipsește, credem. Chiar și în fundul celei mai umile colibe — poate mai cu seamă acolo — sinceritatea e la ea acasă. E în esența rasei noastre. Dar cum divinitatea, ce se numește Natură, și-a împărțit darurile sale în mod aproape egal, la diferitele neamuri, ar trebui să recunoaștem (tocmai în virtutea sincerității pe care o revendicăm), că nu suntem înzestrați în aceeași măsură cu o altă calitate, despre care Carlyle nu vorbește pentru neamul său: **Cinstea**; poate pentru că în țara marelui cugetător, această calitate este mai adânc înrădăcinată.

Iată de ce ne-am îngăduit a nota cuvântul acesta pe marginea cărții lui Carlyle. Reflecțiile ce ni le-a trezit sunt multiple, dar apropiate de sufletul și mintea fiecăruia dintre noi, fie muncitor cu brațele, fie mănuiitor al condeiului sau animator de gânduri. De aceia credem că n'ar fi necesar de notat aici multe dintre însemnările făcute pe marginea cărții de care am amintit. E poate de ajuns să relevăm una singură: A munci e o demnitate, care înobilează specia umană. Un om căruia e hărăzit să muncească cu folos, a înaintat un pas mare în eraria omenească. Nu e un spectacol întristător, dureros, să întinezi această superioritate, — când te-ai putut ridica până la ea —, s'o întinezi în josnicia de a-ți însuși cu forța sau pe ascuns, din avutul sau agonisitul trudei semenilor tăi? Nu e o decădere atunci în pornirile raselor primitive, sau chiar în instinctele ființelor necugetătoare? Nu e o degradare — necinstea — a esenței umane cele mai nobile, când o lași să decadă, după ce ai înălțat-o, pentru ca căderea dela înălțime să fie și mai zdrobitoare?

În schimb câtă mândrie, câtă satisfacție, câtă fericire morală chiar, poate acorda o cinste nepătată aceluia care o întreține cu grijă!

E o compensație prea mare pe care ți-o procură cinstea, chiar față de toate lipsurile pe care le-ai îndura; încât nu te poți dumeri văzând cum poate sălășlui încă atâta ușurință în porniri la unii, sau atâta slăbiciune în judecată la alții, încât să disconsidere avantajele neasemuite ale cinstei, pe ambele tărâmuri: **material și moral.**

Să trecem acum la a treia și ultima stană lapidară, care marchează cugetarea lui Carlyle: **Tăcerea.**

Tăcere?... Da. Dar nu tăcerea sclavului care nu îndrăznește să crănească, pentru ca să nu-și primejduiască viața; ci tăcerea conștientă și demnă, a omului muncitor și cinstit, care știe că cu vorbe numai, nu se poate realiza nimic de valoare permanentă, iar cu fraze goale — ori cât ar suna de frumos — propășirea nu înaintează nici un pas.

Tăcere?... Da. Dar tăcerea omului conștient că o muncă bine împlinită prețuește mai mult pentru semenii săi, decât discursurile a zece oratori, ori cât de strălucitoare ar fi haina cu care aceștia și-ar acoperi demagogiile lor sterpe, sau insinuările lor veninoase.

Și iarăși îmi răsar în minte următoarele cuvinte ale gânditorului de la Edinburgh:

„Vorbele tale să fie puține și bine rânduite. Iubește mai mult tăcerea decât vorba, în zilele astea tragice, când cuvântul însuși, vocea omului nu mai este pricepută de om, iar inimile, în trâncăneala aceia zgomotoasă, rămân întunecate și mute unele pentru altele“.

Însă, tăcerea conștientă implică în sine încă o latură sufletească: **Încrederea reciprocă**. Și cu aceasta am pus degetul pe încă unul din punctele nevrălnice ale firei noastre, mai cu seamă din timpul de față.

Nu e mult de când vești îngrijorătoare ne veneau din unele ținuturi ale țării; vești cari dovedeau o criză — **criza de încredere** — în starea sufletească a poporului nostru muncitor. Dar, lipsa de încredere dintr-o parte, atrage după sine îndoiala, bănuiala chiar, de cealaltă parte: e o corelație de cauză la efect. Iată — în ultima analiză — explicația incidentelor dureroase la care mă refer, iată de ce restabilirea încrederii reciproce între toate clasele

ce formează ființa noastră etnică, este imperios cerută și trebuie neapărat realizată. Primul pas trebuie să pornească dintr-o parte... și, cred că e mai natural să pornească de la acei care revendică ceva.

O încredere manifestată dintr-o parte e imboldul cel mai bun pentru **reciprocitate**; numai prin ea se pot netezi asperitățile, se pot îndulci amărăciunile, se poate clădi temelia solidă pentru o ridica pe dânsa lucru sănătos, durabil, și folositor de o potrivă pentru toate clasele ce formează o națiune.

Am avut în timpul din urmă, în unele părți din țară, nemulțumiri și agitații; se cunoaște de toată lumea și să recunoaștem și noi cu curaj; dar să avem curajul până la capăt; să recunoaștem și cauza: „criza de încredere față de pătura conducătoare intelectuală“, pentru ca cunoscând și îndepărtând cauza, să anihilăm efectul. Aceasta implică, bine înțeles, ca intelectualitatea conducătoare să merite încrederea pe care o reclamă, să fie la înălțimea misiunii pe care si-o asumă.

Cunoaștem sufletul poporului în care avem obârșia; cunoaștem și pe cei mici și pe cei mari. Știm câtă sete de dreptate și de o mai bună pricepere pentru nevoile lor, sălășluiește în piepturile celor mulți și umili, dar cunoaștem tot așa de bine cât avânt generos pentru a trezi la o viață mai bună și mai prosperă pe cei d'întâiu, se păstrează, abia stăpânit, în sufletul celor din urmă. Trebuie numai cheia miraculoasă care să deschidă aceste suflete de elită, spre a lăsa să se reverse din ele toate bunele intenții și înfăptuiri pentru soarta celor lipsiți și necăjiți. Dar cheia aceasta, deși miraculoasă, nu este nimica vrăjit; ea este la îndemâna ori și cui și se numește **Încredere**. Nu încredere oarbă în conducători, ci încredere judecată și conștientă, încredere susținută și nedesmințită față de acei cari au fost sortiți să aibă puțința de îndreptare, odată cu inima și răvna pentru înfăptuire. Ar fi păcat ca răvna aceasta atât de prețioasă, cu care providența înzestrează câte odată pe aleșii ei, să fie stingeră printr-o continuă suspiciune, prin lipsă de încredere din partea celor mulți, cari totuși vreau să culeagă roadele unei activități puse în slujba interesului general.

Când un organ al corpului suferă, întregul organism se resimte și nu mai prosperează; când în organismul etic se atrofiază o funcțiune — numească-se ea „Încredere“ sau ori cum altfel, — întreg acest organism lăncezește. Epoca dureroasă în care trăim nu ne permite însă să privim nepăsători la această atrofie a spiritului intim de încredere, care ar fi prea mult pe placul acelor care nu ne vreau binele.

E o criză numai, am spus mai sus; ei bine, să o tratăm ca pe o criză: o sforțare mai mare asupra îndoelilor cari au început de un timp să ne întunece mintea și să ne descurajeze sufletele, o sforțare susținută câtă-va vreme și criza de încredere va fi înfrântă; căci o criză care a depășit paroxismul ei fără să ucidă organismul — cum credem că este, din fericire cazul la noi, — criza aceasta stă în puțința noastră să o înlăturăm de tot. Remediu l-am enunțat mai sus:

Muncă, cinste, tăcere.

Ing. Gheorghe Minovici

Chiuituri, strigături...

*Lelița cu nasul lung
Duce mâncare la plug.
Între nas și 'ntre urechi
Duce oala cu curechi.
Iar în vârful nasului
Duce dor bărbatului.
Tot uitându-se la soare
Varsă oala pe picioare.*

*Sara, la lumânare,
mi-o părut toantă o floare
dimineța la spălat
mă mir că nu m'o mâncat:
avu-i un vițel bălțat
și-o fugit pân'o crăpat.*

X.

Unirea Basarabiei: 27 Martie.

— Aniversare. —

Ca să iubești pe cineva, trebuie să-l cunoști. Trebuie să-i cunoști sufletul și felul de viață în prezent și mai ales în trecut, spre a-i putea înțelege dorurile și aspirațiile.

Pentru desăvârșita înțelegere a unității sufletului românesc, noi suntem datori să ne cunoaștem unii pe alții; să ne cercetăm trecutul cu durerile și bucuriile lui pentru ca înțelegându-ne, să ne putem iubi.

Solidaritatea națională nu se poate sprijini sigur decât pe iubire și încredere reciprocă între toți fiii nației.

De aceea am socotit bine venit prilejul celei de a 15-a aniversări a Unirii Basarabiei cu România, pentru a ne reaminti — foarte pe scurt — ceva din viața Basarabiei și din faptele petrecute acum 15 ani.

După ocuparea Basarabiei de Ruși (1812) în împrejurările cunoscute, libertățile poporului românesc de acolo au fost ridicate rând pe rând; boierimea basarabeană a decăzut înstrăinându-se sau dispărând, iar masa țărănească a Românilor basarabeni a rămas în întuneric complet, cultura rusească neputând-o însuși pentru că nu știau russește, iar cea românească fiindu-i interzisă.

În 1917, țarismul se prăbușește. Basarabenii, ținuți mai bine de un secol departe de orice idee politică, acum încep să se miște, mai ales sub imboldul a două trebuințe imperioase: nevoia de pământ și nevoia de cultură națională. Ei n'au putut rămâne neînrauriți de evenimentele ce se petreceau atunci în imperiul rusesc.

În Oct 1917, se adună la Chișinău primul congres al „tuturor Moldovenilor din Rusia”. Atunci a luat ființă republica democratică moldovenească în federația statelor rusești.

În noaptea de 23 spre 24 Ianuarie 1918, se proclamă republica moldovenească independentă și se publică o declarație în acest sens.

Tendențele și manifestările pentru Unire cu România încep să-și facă drum tot mai larg.

La 27 Martie 1918, s'a făcut Unirea oficială. Sfatul Țării, sub președinția d-lui C. Stere, a votat Unirea condiționată cu România.

La Iași era guvernul Marghiloman.

Sfatul Țării și-a mai continuat activitatea până în Noembrie 1918, când — după votarea reformei agrare — renunță la condițiile de unire și apoi se disolvă.

Aceste fapte n'au fost datorite numai împrejurărilor speciale de atunci, ci trebuie socotite și ca manifestarea conștiinței naționale a poporului din acea jumătate a Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Dacă până atunci această conștiință națională nu se manifestase mai sgomotos, cum s'a întâmplat de atâtea ori în Transilvania, aceasta nu înseamnă că ea n'a existat.

Lăsând la o parte toată activitatea națională a unor episcopi, trecând peste luptele duse de câțiva naționaliști, puțini dar hotărâți și coborîndu-ne jos în pătura poporului ținut de Ruși în întunericul neștiinței, întâlnim aici semnele celei mai curate conștiințe naționale. Astfel, orice Basarabeian întrebat ce este, răspundea — atunci ca și astăzi — că e „Moldovan”.

În cântecele poporane, unde trăește sufletul celor ce le-au făcut, întâlnim versuri ca acestea:

Prutu ista ni desparte

Prutu ista n'are moarte?

Dar ne-om pune noi cândva

Și cu gura l-om săca.

Sau, un preot oarecare, Matevici (reprezentant al autorității imperiale) scria poezia „Limba noastră”, care e în întregime străbătută de un sentiment de caldă iubire și admirație pentru graiul românesc. Nu citez decât o strofă, deși toate sunt de aceeași frumsețe:

Limba noastră-i limbă sfântă,

Limba vechilor cazanii,

Care-o plâng și care-o cântă

Pe la vatra lor țărani.

Astfel de probe, pentru dovedirea conștiinței naționale la norodul basarabeian, s'ar putea da multe, multe.

În primul rând faptului acesta, că la Basarabeni a existat conștiința că ei formează un singur trup cu tot neamul românesc și apoi împrejurărilor favorabile, datorim bucuria zilei de 27 Martie 1918.

Aniversarea acestei zile să ne fie prilej de apropiere sufletească și de înțelegere binevoitoare a fraților basarabeni.

Ion Nistru

Pierdem dealurile.

„În 6 Aprilie este fixată ziua sămăririi arborilor”. Min. Instr.

Pământul Ardealului e în cea mai mare parte deluros. Se știe că dealurile sunt foarte puțin prielnice agriculturii. Pe ele cresc bine: vița de vie, pomi roditori, păduri și pășune.

Cu toate că cerealele nu cresc bine pe dealuri, strămoșii noștri au fost nevoiți — atunci când văile și luncile n'au fost îndestulătoare, — să despădurească dealuri și să le cultive cu cereale (bucate).

Mai întâi s'au despădurit și cultivat locurile cele mai bune, coastele din spre miazăzi ale dealurilor, — știut fiind că plantele, ca să crească, au nevoie de mult soare — și numai în urmă s'au cultivat și alte locuri mai puțin bune, când cele dintâi, n'au fost de ajuns.

Ce s'a întâmplat însă?

Pământul de pe coaste fiind slăbit de

2—3 săpături pe an, a fost ros cu multă ușurință de p'oi și azi din locurile cele mai bune, n'a rămas de cât câte o vatră cu verdeață, restul fiind numai răpi. Păraele cari le brăzdează la câte 10—15 m., curg azi pe stâncă.

Alte locuri cultivate mai de curând, deși nu sunt surpate încă, au sărăcit fiind spălate într-una de ploi, încât nu numai că nu se mai pot munci, dar nici iarbă pentru oi nu mai crește pe ele.

Sunt comune cari au sute de jugăre de astfel de locuri.

Deci sute de jugăre care n'aduc nici un folos și încă pământ de cel mai bun, după cum văzurăm.

Însă aceste coaste nu numai că nu ne aduce fosoase, dar ne aduc pagube însemnate.

Ele sunt în mare parte cauza inundațiilor. Anume, nefiind așternute cu frunziș, pe jos, și nici măcar iarba care să oprească apa, în ploile torențiale (repezi) mai toată apa se scurge cu repeziciune în jos, provocând astfel inundații cari strică semănăturile din lunci, drumuri etc.

Dealurile împădurite, ne scutesc de astfel de pagube.

Dar foloasele pădurilor sunt nenumărate.

Pe lângă că ne dau lemnul atât de trebuincios, pădurile opresc inundațiile și n'feresc de secetă. Ele opresc apa de ploae în frunzele lor de pe jos și tot cu ajutorul lor o împiedecă de a se evapora repede. Din această apă copacii dau prin frunzele lor, cantități mari de aburi, cari noaptea, când se ating de plantele reci, se prefac în picături de rouă.

S'a constatat că un stejar dă în timp de 6 luni sub formă de aburi mai multe zeci de mii de litri de apă, (după mărime).

Ba mai mult, pădurile au putere de a atrage ploile.

Deci cu multă dreptate se poate spune că „un stejar tăiat, e un snop de grâu mai puțin”.

Pădurile curăță aerul, luând pentru hrana lor, partea rea din aer, descompune bioxidul de carbon în oxigen și carbon, luând carbonul și lăsând în aer oxigenul.

Pădurile sunt podoabe frumoase pentru dealuri, cari mângăie privirea și înalță sufletul.

Frunzele copacilor hrănesc vitele, etc. etc.

După cum văzurăm, pădurile ne aduc mari foloase.

Se impune deci să venim cât mai grabnic în ajutorul dealurilor amenințate cu surparea, prin plantarea lor. Aceasta însă până nu va fi prea târziu. Orice amânare înseamnă o mare pierdere, fiindcă în curând, pe multe locuri, surparea ajunge gâna la stâncă (steap) și e imposibilă plantarea și cu cât e mai înaintată surparea, plantațiile se fac mai greu.

Acum nu se simte atât lipsa acestor locuri, dar peste câteva zeci de ani lipsa lor va fi adânc simțită, fiindcă pământul, slăbește sărăcește, din ce în ce și lumea se înmulțește. Atunci însă va fi prea târziu ca să se mai planteze. Urmașii ne vor blestema, și v'or avea dreptul s'o facă.

Cel mai bun arbore pentru plantarea locurilor sărace, e salcâmul fiindcă se prinde ușor. El ne dă un lemn bun pentru foc și pentru diferite lucruri ca: butuci pentru roate, spițe ș. a.

Salcâmul (acaful) ne mai aduce pe deasupra o bogăție mare față de care noi săvârșim un păcat de ne ertat că n'o folosim: mierea de stup. Mierea din florile de salcâm e cea mai bună și cea mai scumpă. Albinile strâng multă miere din florile de salcâm fiindcă's f. bogate în nectar și stau mult timp nescutate.

Sunt săteni cari se opun însă, când trimișii ocoalelor silvice vin să le planteze dealurile, pentru a nu fi stingheriți în pășunarea oilor. Fac o mare greșală. Ei nu sunt părinți buni, cu iubire față de fiii lor, fiindcă altfel și-ar da silința să le facă o viață mai ușoară pentru când vor fi mari și nici buni Români fiindcă n'au iubire față de pământul nostru, pe care strămoșii noștri s'au trudit mult să ni-l păstreze.

E o datorie sfântă a tuturor oamenilor înțeleghători — săteni și intelectuali — să depună multă silință și să convingă pe toată lumea că nu numai să nu se opună, dar chiar să dea concursul la plantații și să le păzească cu sfințenie fără a fi nevoie de amenzi. E lucru rușinos ca să aștepti să-ți facă cineva binele cu deasila.

În școli mai cu seamă, e bine să se dea multă atenție acestei chestiuni. Să se infiltreze în sufletele elevilor dragoste față de pomi.

Pentru aceasta e bine ca *ziua pomilor să se serbeze și la noi, în fiecare sat, cu mult fast, după cum se face în alte țări.*

Acolo se cântă cântece și se recitează poezii în care se exprimă dragostea față de arbori în genere și se angajează copiii ca să-i îngrijească făcându-se tot odată plantații, cu elevii.

Și la noi ar fi de dorit să se planteze în fiecare an, de către elevi, câte o bucată de loc cu salcâmi — unde e cazul — sau cu pomi roditori.

Ce bucurie s'ar putea asemăna cu aceea ce ar simți-o atât învățătorul cât și copiii, când ar privi la pomișorii lor ce cresc an de an și mai ales atunci când i-ar vedea înfloriți? Ar fi cea mai mare răsplătă a muncii lor.

Plantarea dealurilor surpate, trebuie să preocupe pe orice bun Român fiind o chestiune de interes general.

Dobion

Dela „Casina Română“ din Brad.

Casina română din Brad, care numără ca membrii aproape pe toți intelectualii din localitate și împrejurimi, nemulțumiți de felul cum antreprenorul Iosif Pratscher, un românofob încarnat, conduce localul „Coroana“ — din corpul căruia face parte și sala Casinei, au înaintat direcțiunii Societății „Mica“ (deoarece localul e proprietatea Societății) — o cerere prin care o roagă să ia măsurile necesare contra antreprenorului incorect.

Din cerere spicuim:

...„Nimănui nu-i este permis să se atingă de aparatul de radio pentru a fixa audiția dela postul București sau dela alt post, deoarece trebuie ca în mod continuu să rămână emisiunea postului Budapesta, altfel se supără rău patronul și familia sa, cari ascultă în locuința lor la un hautparleur, care e în legătură tot cu aparatul de radio din Casină.

În local aproape toate zierele sunt ungurești, iar ziarul „Zarandul“, o oră după predarea lui în local, dispare fără a-i mai da de urmă.

Iosif Pratscher, caută pe cât îi este posibil să împedice șezătorile, conferințele sau

reprezențiile teatrale românești, de a se ține în sala Casinei Române, care tot odată e și sală de spectacole.

În schimb acordă cel mai larg sprijin oricărei trupe de teatru maghiar, punându-le la dispoziție până și mobilierul Casinei, cu reparația căruia s'a cheltuit acum doi ani suma de 10.000 lei, din fondurile Casinei.

Acum o săptămână în urmă, a sosit în localitate o trupă de teatru unguresc care urma să-și dea reprezentația în sala restaurantului „Național“. Iosif Pratscher însă, acordându-le toate avantajele posibile, a reușit să atragă pe acești saltimbanci unguri, ca reprezentațiile lor să aibe loc în sala Casinei române... În fiecare seară, de o săptămână încheiată, urmează reprezentațiile cu ocazia cărora furtuna de aplauze din sală subliniază anumite fraze, semne și culori naționale, cu cari apar acești indivizi pe scenă.

Toate acestea le găsim ca o sfidare la adresa noastră de români...

În urma acestei cereri, direcțiunea Societății „Mica“ a hotărât schimbarea lui Pratscher dela conducerea Casinei, cu 1 Ianuarie 1934.

Informațiuni.

Din inițiativa d. Nistor, primpretor și a d. dr. Eugen Pasztor, medic veterinar, Brad, s'a intervenit la forurile competente pentru a se aproba, ca și în comuna Blăjeni, să se deschidă târg săptămânal de vite și marfă.

Adunarea muncitorilor din Criștior. Muncitorii din industria minieră, filiala Criștior, au fixat pentru 22 Martie, a. c., ora 16, o adunare în Criștior.

Scopul? Pentru a se reorganiza, în cadrul partidului „Socialist-democrat“, pentru alegerile din 23 Aprilie.

Reprezentant al muncitorilor de pe Valea Jiului, a fost secretarul general al „Uniunii muncitorilor din industria minieră“.

Prezentându-se numai 20 muncitori adunarea nu s'a ținut.

Muncitorești. Fiind informați greșit, am înregistrat în coloanele ziarului nostru — rezultatul întrevederii între reprezentantul inspectoratului muncii Arad și reprezentanții muncitorilor dela Mina de cărbuni, Tebea, spunând că „rezultatul este favorabil muncitorilor deoarece li s'a ridicat salariu cu 10 procente“.

Însă, din cercetarea proceselor-verbale, am constatat că nu s'a ridicat lefa minerilor dela Tebea; li s'a acordat doar câteva beneficii materiale (bocanci, etc). Facem cuvenita rectificare.

Brad. — Comitetul local de revizuire Cluj, — prin decizia Nr. 289—933, a anulat întreaga procedură de alegere a Consiliului comunal din Brad, declarând lista Nr. 2 nulă și neavenită.

Primar însă a fost confirmat d. Bocăescu, din lista Nr. 2.

Iar prefectura jud. Hunedoara cu Nr. 495—1933, pe baza hotărârii Comit. local de revizuire, a publicat pe ziua de 23 Aprilie a. c. noui alegeri pentru consiliul comunal din Brad.

Va lua parte numai lista Nr. 1 și Nr. 2. D. Bocăescu, a făcut recurs la Casație contra hotărârii Com. local de revizuire.

Mutări de notari în Zarand. D. Constantinovici, notar la Băița, a fost mutat la Șoimuș, iar

D. Bolcu Adam, notar în Brânișca a fost mutat la Băița.

Economice; Brad. — În ultimele două săptămâni, se observă o ridicare a prețurilor la vitele cornute.

Astfel — la târgul de săptămână — din Joia trecută s'a vândut o pereche de boi cu 10,500 lei.

Ziarul „Tribuna“ — de care am amintit în Nr. 3 (15 Martie) — nu va fi expozentul partidului L. N. de sub șefia d. George Brăteanu, din Zarand.

Facem cuvenita rectificare.

Comunicări din trecutul comunei Baia de Criș sec. XV.

Baia de Criș se numia în sec. XV-lea și Cybebánya. Astfel a fost înregistrată la anul 1451 de către capitolul rom. catolic din Arad, Ioan Huniade — ca proprietar al ei.

Cybebánya pare a fi fondată pe la anul 1100, de către funcționarii și minerii cari exploatau minele de aur dela Caraci. Cybebánya era un fel de piață, loc de târg săptămânal, unde-și făceau cumpărăturile necesare, funcționarii și minerii.

Baia de Criș, ca fostă capitală a județului Zarand, a avut un rol important în trecutul îndepărtat.

Faptul că a fost capitală de județ n'a contribuit însă, aproape, cu nimic la înmulțirea populației.

Cauza pare a fi vremurile furtunoase prin care a trecut și faptul că funcționarii județeni, în cea mai mare parte, locuiau în căminurile proprii, în comunele învecinate.

Deaceea calitatea de reședință de județ n'a avut influență asupra dezvoltării numerice a populației.

Petru Incicău
înv.-director.

(Va urma).

Fă-mă Doamne vânt de vară...

Fă-mă Doamne vânt de vară,
Să pornesc haihui prin țară;
Codrul să-l întineresc,
Văile să le trezesc,
Mândra mea să o gădesc.

G. C.

Poșta Redacției și Administrației.

A. B. Băuțarul de jos. Mulțumim pentru cuvintele frumoase ce ne adresezi.

Articolul „Un program de șc. activă“ — îl vom publica. Articolele să fie mai scurte, te rugăm. Cu 1 Aprilie, gazeta apare săptămânal.

Rugăm pe colaboratorul nostru d. Ion Nistru să-și comunice adresa. Dorim să-l cunoaștem și noi.

Am mai primit abonamente dela: Ion Dobrescu, inv. Podele, 35 lei, d. Popa Ion, șef miner, Valea Morii, 70 lei, d. Popa Florea, restaurantul „Național“, Brad, 70 lei, d. Pflug Petru, șeful Of. P. T. T. Brad, 35 lei, d-ra Mărioara Stroia, inv. Geoagiu, 70 lei, d. Căpitan invalid Drăgan, Băița, 70 lei, d. Nicolae Croitorul, inv. Blăjeni-Grosuri-Vale, 35 lei, d. Ioan Ciobanu, inv. Blăjeni-Plaiu 50 lei, d. Roman Bobariu, inv. Blăjeni-Obârșă, 35 lei, d. dr. Mănerău, adv. Caransebeș, 70 lei, Societatea „Sonda“ Leoben—Austria 70 lei, d. Serețeanu Valer Liviu, inv. Luncoșoara, 35 lei, d. Radu, inv. Ștejărel, 35 lei, d. Pătroescu, inv. Luncoșul de jos 35 lei, d. Suci Lazar inv. dir. 80 lei, d-ra Krippner Igy, inv. 80 lei, d. Tiberiu Tisu, Tebea 40 lei, d. Tisu Petru 40 lei.

Căutăm Corespondenți în Baia de Criș, Vața, Halmagiu, Băița, Abrud.

Ofertele se vor trimite pe adresa redacției Brad.

D-lui Gh. Manolescu, inv. Hajdău. Îți mulțumim și d-tale pentru cuvintele frumoase ce ne adresezi.

Da, primim să fii colaborator la ziarul nostru.

Trimiteți-ne anecdotele populare, poeziile și glumele de care ne amintești în scrisoare. Fii sigur, că tot ce e bun vom publica.

Mandate pentru abonamente nu veni. Cumpărați din Comerț.